

Romantična politika miroljubnih ljudi

DIMITRIJ RUPEL

Kako bi danes, po dveh stoletjih, na kratek in razumljiv način opisali politične poglede Franceta Prešerna? Ta politika je bila na dolgi rok seveda zmagovita, saj so pesnikovi verzi predpisani z ustavo; skoraj dvesto let po tem, ko so bili zapisani, jih zbori in posamezniki recitirajo in pojejo vsepovsod po svetu, ob teh priložnostih pa morajo poslušalci celo vstati in ponavljati za pevci in recitatorji, kot da gre za molitev.

Verzi in izjave Franceta Prešerna, ki v času nastanka niso bili predmet večje pozornosti, imajo danes državni pomen in predstavljajo najvišje nacionalne vrednote, ob katerih zbledi in umolkne večina poznejših političnih meril (in ukrepov).

Najodličnejši slovenski pesnik si s *Sonetnim vencem* in *Soneti nesreče*, kaj šele z *Zdravljico* ni obetal rešilnih učinkov v ljubljanski meščanski ali Metternichovi evropski realnosti. Kljub temu da je Julija postala gospa Scheuchenstuel in da so bile pesnikove želje večinoma neuslišane, Prešeren ni obupal:

Vender peti on ne jenja;
grab'te dnarje vkup gotove,
kupovajte si gradove,
v njih živite brez trpljenja!
Koder se nebo razpenja,
grad je pevca brez vratarja,
v njem zlatina čista zarja,
srebrnina rosa trave,
s tem posestvam brez težave
on živi, umrje brez dnarja.

Prešernovi nasledniki, epigoni in častilci, celo partizani, ki so nosili v gornjem žepu uniforme drobno knjižico *Poezij*, so izgubili potrpljenje z neučinkovito politiko in pri tajejnim kulturnim bojem. Kot sta razmišljala Kardelj in Kučan, so bile »diskvalifikacije« sovražnikov sicer dobrodošle in so naredile primeren vtis, toda slediti so morale »likvidacije«.

Korenine revolucionarne politike komunistov

Triindvajsetega februarja 1994 naj bi bil predsednik republike Milan Kučan v Novi Gorici v javnem pogovoru s poslancem Borutom Pahorjem uporabil ostre besede: *najprej diskvalifikacija, nato likvidacija!* Poročevalci so te besede razlagali na različne načine. Nekateri so razumeli, da naj bi šlo za značilno ravnanje opozicije oz. Janeza Janše zoper predsednika in oblast, Janša pa je besede razumel kot grožnjo in napoved predsednikovih zaveznikov v zvezi z njim. Sledile so polemike, ki se niso in niso nehale, omenja pa jih tudi zapis v spletnem mediju *Politikis* (2013): »Politični preganjanec, disident in zapornik v jugoslovanskem komunističnem režimu, ki mu je kasneje v samostojni Sloveniji uspelo ustvariti močno politično demokratično družino ter postati dvakratni slovenski premier, je v svoji knjigi *Premiki* spomnil, da partijska tajna služba VOS ni bila nikoli razpuščena in da je nekdanji partijski šef Milan Kučan kot nosilec kontinuitete to jasno povedal tudi z zgoraj citiranimi besedami, četudi jih je izgovoril tako, da

je te smrtonosne politične metode hotel podtakniti svojemu političnemu nasprotniku.«

Grožnje z diskvalifikacijo in z njo povezano likvidacijo imajo korenine v revolucionarni politiki komunistov. Enako kombinacijo (diskvalifikacija, nato likvidacija) je Dušan Lajovic našel pri Edvardu Kardelju. V pismih in sporočilih Zdenki Kidrič priporoča omenjena dva koraka (najprej propaganda, nato umor), v nujnih primerih pa je mogoča samo likvidacija.

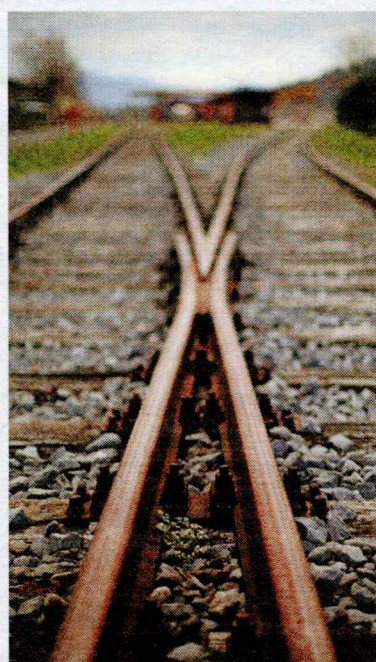
Dvesto let pozneje ugotavljamo, da se je romantična politika Franceta Prešerna vsaj med drugo svetovno vojno in po njej umaknila praktičnim obračunom med sovražniki. Po koncu hladne vojne (torej tudi leta 1994) se je obdobje obračunov končalo, govoriti se je začelo o spravi. Demos je – če se nekoliko pretirano čustveno izrazim – rehabilitiral Prešerna in uradno potrdil njegove vrednote, da so dobile tudi praktične korelate v zunanji, notranji in kulturni politiki. Demos je sprejel zakonodajo, ki je zavrgla razredni boj, revolucijo, vračala nacionalizirano premoženje in uvajala privatizacijo ..., saj drugače tudi ni šlo, če je Slovenija hotela postati članica EU in Nata. Ta proces so usmerjale Peterletova, Janševa in do neke mere Drnovškova vlada.

Vrnitev kulturne jugonostalgije

Okrog leta 2008 se je proces ustavil, vendar ne samo v Sloveniji. Na prizorišče se je v nekoliko preoblečeni obliki vrnila politika obračunavanja; vrnili so se nekakšna kulturna jugonostalgija, omalovaževanje osamosvojitve, norčevanje iz državne suverenosti, korupcija, izključevanje vladi nevšečnih ustanov in posameznikov, nagrajevanje lojalnosti in brezbriznost do strokovnosti, integritete, legitimnosti ...

Današnja opozicija se je vrnila k metodam, ki so bile značilne za Prešernov čas: njena publicistična in književna proizvodnja obstaja v strogo določenih političnih in finančnih mejah, v praktičnem in operativnem pogledu je neučinkovita in vse bolj prepričuje samo sebe. Merodajni mediji (RTV Slovenija, Pop TV, Delo, Dnevnik ...) so usklajeni z vladno politiko in protežirajo samo njene predstavnike.

Romantična politika je drugi izraz za dobronamerno, upravičeno, vendar neučinkovito politiko. Današnji romantiki so avtorji odprtih pisem, peticij, deklaracij, pisatelji in pesniki, ki se oglašajo, ne glede na sprejemljivost njihovih del s strani založb in uredništev glavnega toka, ki ga predstavljajo RTV Slovenija,

Merila in spričevala današnje slovenske politike so še vedno povezana z drugo svetovno vojno in jih Tine Hribar imenuje »tretji veliki razkol v zgodovini Slovencev«.
FOTO JURE ERŽEN

Delo, Dnevnik, tudi Javna agencija za knjigo. Glede na več kot enoletno osebno izkušnjo pri vodenju JAK lahko potrdim, da tam znatno podpirajo tekste in založbe, ki so bili deležni podpor že v preteklih letih, nobenih množnosti pa nimajo predlogi, ki se pojavljajo na novo in prvič. Takšna politika se je vrnila na slovensko bojno polje predvsem po letu 2008.

Romantična je bila politika prve demokratične vlade po letu 1990. Njena romantičnost se je ohranila tja do konca slovenskega predsedovanja EU oziroma do konca hladne vojne, ki ga je mogoče postaviti v bližino leta 2008. Takrat se je Nato odpovedal članstvu Ukrajine in Gruzije, z zavzetjem dela Gruzije se je prebudila ruska realistična politika, v Sloveniji pa je prišlo do znanega obrata v levo, ki ga je takrat predstavljala vlada Boruta Pahorja. Obrat je bil do neke mere povezan s tretjim razkolom, na prizorišče pa se je po tihem vrnila romantična politika, za katero sta bili značilni moralna upravičenost in dejanska neučinkovitost.

Velikanska razlika

V tem kontekstu je treba priznati posebnost, zanimivost in izvirnost članka Tineta Hribarja *Svetopisemska maščevalnost* (Delo, 28. decembra 2024). Med posebnostmi sta se znašla »angleški poboj otrok z bombardiranjem Beograda leta 1944« in »grška varianta; ko je v Grčiji divjala

petletna državljanska vojna 1944–1949«, ki na prvi pogled govorita o svetopisemskih protislovjih in izraelsko-palestinski vojni, v resnici pa gre za slovensko državljansko vojno in za povojne zunajsodne poboje. Zgodovinarji seveda poročajo o bombardiranju Beograda leta 1944, vendar bomo v teh poročilih bolj malo izvedeli o »angleškem poboj otrok«. Kot je splošno znano, je bilo – tako s Titovo vojsko kot z londonsko vlado dogovorjeno – zavezniško bombardiranje jugoslovanske prestolnice pod nemško okupacijo in Nedićevo oblastjo (med aprilom in septembrom 1944) uvod v prav tako zavezniško intervencijo Rdeče armade, zaradi katere se je s Stalinom sprl Milovan Đilas. Zanimiv je Hribarjev poudarek na osebni tragediji njegove družine, zanemaril pa je zločine sovjetskih vojakov nad ženskim delom prebivalstva.

Druga zgodba je povezana z Grčijo. Tam se je prava državljanska vojna med komunisti, ki so jim pomagali Jugoslovani, in demokrati, ki jih je ob sovjetski nevtralnosti podpiral zavezniški Zahod, vnela leta 1946. Razlika med grško državljansko vojno in (s »preventivno« akcijo slovenskih oblasti preprečeno) slovensko državljansko vojno po koncu druge svetovne vojne je velikanska. V Grčiji so namreč zmagali demokrati.

Merila in spričevala današnje slovenske politike so še vedno povezana z drugo svetovno vojno in državljansko vojno in jih Tine Hribar imenuje »tretji veliki razkol v zgodovini Slovencev«.

Hribarjeva razlaga tega zločina, ki sicer »ni zločin vseh zločinov«, je naslednja:

»A najslabše, huje od (zločinskega) poboja deset tisoč domobrancev, bi bilo, če bi se nepopoljšljivim kolaborantom posrečila tako zaželeno grška varianta; ko je v Grčiji divjala petletna (1944–1949) državljanska vojna med monarhisti in komunisti. Podaljšana državljanska vojna na Slovenskem bi se ne samo nadaljevala, ampak tudi zaostri-la; tako da bi bilo po nekaj letih na obeh straneh morda pobitih po več deset tisoč znova in znova mobiliziranih, vse mlajših Slovencev. Slovenski komunisti so imeli tudi to pred očmi. Tako da do končne-ga sklepa niso prišli samo z vidika zmage in oblasti boljševizma, ampak tudi z vidika, kot med vojno, usode slovenskega naroda.«

Na neki način imamo že spet opraviti s politiko »tretjega razkola«. Njeno bistvo ni opravičevanje za, ampak upravičevanje povojnega zunajsodnega poboja domobrancev. ●